

וְדַבַּרְתָּ בָם

ושונתם לבנין ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך:

פרשת השבוע למשפחה כ"ט בטבת תשס"ז * 19 בינואר 2007

חזונו של אחד העם

מציינים השנה, ב-2 בינואר 1927, כ"ח בטבת ה'תרפ"ז, שמונים שנה לפטירתו של אחד העם. מעניין הוא לנסות ולבדוק מה עלה בחזונו לעומת מצבה של החברה הישראלית בימינו. כידוע, הוא דגל בציונות כתנועה שתקים את המרכז הרוחני של העם היהודי בארץ ישראל. לא די, אליבא דאחד העם, בציונות מדינית אם לא יתחדשו בישראל תכנים יהודיים. ועל אף היותו חילוני, הוא ביקש לא להתעלם מזיקה למסורת היהודית על מנת להרחיב את המסר היהודי על בסיס עברו. בקיאותו בטקסטים היהודיים מכל התקופות לא היתה שנויה במחלוקת. מהי, אם כן, מורשתו של אחד העם כיום? קשה לענות לשאלה הזאת כל כך בקצרה, אבל אין ספק שההיגיון המשותף, התרבות והשפה המשותפת המתחדשים מדי יום ב"קשת" יכולים להתגאות במימוש של חלק מדעותיו של אחד מהחשובים מבין הוגי הדעות של הציונות.

לתגובות:

vedibartabam@gmail.com

מעוניינים לדעת יותר

על קהילת "גשר"
המשותפת לדתיים וחילונים
ועל מוסדות החינוך
"קשת"?

התקשרו לאסף:

050-8560804

פרשת וארא (שמות ו,ב עד ח,כ"ח)

הנושאים המופיעים בפרשה:

1. אלקים מתחייב בפני משה לגאול את ישראל ממצריים ומטיל עליו את המשימה.
2. פירוט שמות בני ראובן, שמעון ולוי למשפחותיהם.
3. משה ואהרן נותנים אות לפרעה – המטה שהפך לתנין.
4. שבע המכות הראשונות – דם, צפרדע, כינים, ערוב, דבר, שחין, ברד.

בלימוד השבוע נעסוק בתמורות שעוברת דמותו של משה במהלך הפרשה. תחילה קראו עם הילדים את הפסוקים הללו מפתחת הפרשה (פרק ו'):

ב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים, אֶל-מֹשֶׁה; וַיֹּאמֶר אֵלָיו, אֲנִי יְהוָה. ג וַאֲכַא, אֶל-אַבְרָהָם אֶל-יִצְחָק וְאֶל-יַעֲקֹב--בְּאֵל שְׁדֵי; וְשָׁמַי יְהוָה, לֹא נִוְדַעְתִּי לָהֶם. ד וְגַם הִקְמַתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתָּם, לְתַת לָהֶם אֶת-אַרְצַ פְּנֵוּ--אֶת אֶרֶץ מִגְרִיקָם, אֶשְׂר-גְרוּ בָהּ. ה וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי, אֶת-נְאֻקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר מִצְרַיִם, מַעֲבִדִים אֹתָם; וְאֶזְכֹּר, אֶת-בְּרִיתִי. ו לָכֵן אֲמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל, אֲנִי יְהוָה, וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם, וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֹתָם; וְגֵאלְתִּי אֶתְכֶם בְּזֹרַע נְטוּיָה, וּבְשִׁפְטִים גְּדִלִים. ז וְלִקְחַתִּי אֶתְכֶם לִי לְעַם, וְהִיִּיתִי לְכֶם לֵאלֹהִים; וַיְדַעְתֶּם, כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם, הַמוֹצִיא אֶתְכֶם, מִתַּחַת סִבְלֹת מִצְרַיִם. ח וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם, אֶל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר נְשָׁאתִי אֶת-יָדִי, לְתַת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיַּעֲקֹב; וְנָתַתִּי אֹתָהּ לְכֶם מִוִּרְשָׁה, אֲנִי יְהוָה. ט וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כּו, אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל; וְלֹא שָׁמְעוּ, אֶל-מֹשֶׁה, מִקֶּצֶר רוּחַ, וּמַעֲבָדָה קָשָׁה י וַיְדַבֵּר יְהוָה, אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר. יא בֹא דַבֵּר, אֶל-פְּרַעֲה מֶלֶךְ מִצְרַיִם; וַיִּשְׁלַח אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, מֵאֶרֶץ. יב וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה, לִפְנֵי יְהוָה לֵאמֹר: הֲוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל, לֹא-שָׁמְעוּ אֵלָי, וְאֵיךְ יִשְׁמְעוּ פְרַעֲה, וְאֲנִי עֹרֵל שְׁפֵתַיִם.

1. היזכרו במה שידוע על משה הצעיר מהפרשה הקודמת - הרג המיצרי, גירוש הרועים שמציקים לבנות מדון, נישואיו לבת כהן מדון ועבודתו כרועה צאן - האם לדעתכם הוא מתאים להיות הדובר של אלוקים מול עם ישראל ופרעה? האם משה מרגיש מתאים לתפקיד?

2. ציינו לגבי כל אחת מהתכונות הבאות איזו מתאימה לדעתכם לתיאור משה על-פי מה שהיזכרתם מפרשת שמות והקטע שקראתם: אמיץ/פחדן, נמהר/שקול, איש עממי/מתנשא, רהוט/עילג. לאור המצטייר מדיון זה, מדוע אלוקים בוחר דווקא במשה לפנות אל העם, המורכב ברובו מאנשים פשוטים וקשי-יום?

כעת עיינו בפסוקים הבאים מתחילת פרק ז':

א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה, רָאָה נָתַתִּיךָ אֱלֹהִים לְפְרַעֲה; וְאַחֲרָו אַחֲזִיק,

העמותה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשת

יְהִיָּה נְבִיאָךְ. ב אֲתָה תְדַבֵּר, אֵת כָּל-אֲשֶׁר אֶצְנֹךְ; וְאַהֲרֹן אֲחִיךָ יְדַבֵּר אֶל-פְּרַעֲהוּ, וְשִׁלַּח אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרְצוֹ

1. מה המשמעות של המילים "אלקים" ו"נביא" בפסוק א? במה הן שונות מהמשמעות הנפוצה? מה אפשר להבין מהשימוש במילים אלה כאן על התפקידים של אלקים ושל נביאים?
2. איך אתם הייתם מרגישים אם אלוקים היה מבקש מכם להיות אלוקים?

ועכשיו קראו את התיאור של מכת דם:

יֵד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה [...] טו לְךָ אֶל-פְּרַעֲהוּ בַּבֹּקֶר, הִנֵּה יֵצֵא הַמַּיִמָּה, וְנִצְבְּתָ לְקִרְאָתוֹ, עַל-שַׁפַּת הַיָּאֵר; [...] טז וְאָמַרְתָּ אֵלָיו, יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרִים שְׁלַחְנִי אֵלֶיךָ לֵאמֹר, שְׁלַח אֶת-עַמִּי, וַיַּעֲבֹדְנִי בְּמִדְבָּר; וְהִנֵּה לֹא-שָׁמַעְתָּ, עַד-כֹּה. יז כֹּה, אָמַר יְהוָה, בְּזֹאת תִּדְעֶה, כִּי אֲנִי יְהוָה: הִנֵּה אֲנִכִּי מִכָּה בְּמַטֵּה אֲשֶׁר-בְּיָדִי, עַל-הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר--וְנִהְפְּכוּ לְדָם. יח וְהִדְגָה אֲשֶׁר-בַּיָּאֵר תָּמוּת, וּבָאֵשׁ הַיָּאֵר; וְנִלְאוּ מִצְרַיִם, לַשָּׁתוּת מִיַּם מִן-הַיָּאֵר. יט וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה, אָמַר אֶל-אַהֲרֹן קַח מַטֵּן וַיְנַטֵּהוּ וַיִּדְדֵךְ עַל-מִימֵי מִצְרַיִם עַל-נְהַרְתָּם עַל-יַאֲרֵיהֶם וְעַל-אֲנָמִיהֶם וְעַל כָּל-מַקְוֵה מִימֵיהֶם--וַיַּהֲיוּ-דָם; וְהָיָה דָם בְּכָל-אֲרֶץ מִצְרַיִם, וּבְעֵצִים וּבְאֲבָנִים.

הביטוי "סתירה" מלמד על חוסר-עקביות בין הפסוקים. מה הסתירה בין פסוקים י"ז ו"ט"? עיברו על הפסוקים ובידקו מי אמור להכות במטה על היאור. מדוע לדעתכם משה בסופו של דבר לא מכה ביאור?

לסיום נתבונן איך משה מתמודד עם פרעה במהלך מכת ברד, בסוף הפרשה:

כז וַיִּשְׁלַח פְּרַעֲהוּ, וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן, וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם, חֲטֹאתֵי הַפְּעָם: יְהוָה, הִצְדִּיק, וְאֲנִי וְעַמִּי, הָרָשָׁעִים. כח הִעֲתִירוּ, אֶל-יְהוָה, וְרַב, מִהֵיטָב קִלַּת אֱלֹהִים וּבָרָד; וְאֲשַׁלְּחָה אֶתְכֶם, וְלֹא תִסְפוּן לַעֲמֹד. כט וַיֹּאמֶר אֵלָיו, מֹשֶׁה, כִּצְאֹתִי אֶת-הָעִיר, אֶפְרַשׁ אֶת-כַּפֵּי אֶל-יְהוָה; הַקְּלוֹת יִחְדְּלוּ, וְתִבָּרַךְ לֹא יְהִיָּה-עוֹד, לְמַעַן תִּדְעֶה, כִּי לִיְהוָה הָאֲרֶץ

1. האם משה של מכת ברד מתנהג ומדבר כמו משה של מכת דם? חשבו על הניגודים מעשים/דיבורים, פחדנות/אומץ, כניעה/שליטה.
2. האם לדעתכם משה ממלא את תפקיד "אלוקים לפרעה" לפי הפסוקים כאן?

לסיכום

דמותו של משה עוברת מהפכים בדרך להיות מנהיג האומה. בצעירותו מודגש אופיו העממי – בחור אמיץ בעל חוש צדק מפותח שנוהג לפתור בעיות בכוח הזרוע, שמתחבר עם נישואיו לשבט רועי צאן, בקיצור, משהו מסוגו של אריאל שרון. חרף, ואולי דווקא בשל, מגבלותיו אלה בוחר בו הקב"ה כמנהיג החדש, אולי מתוך ההכרה שלמנהיג גבה-מצח (נתניהו? ברק?) לא

היה העם שת את ליבו. למשה לא קל בהתחלה עם כובד המשימה. במפגשים הראשונים, כל הנאום רווי-הפתוס של הקב"ה בתחילת הפרשה מצטמצם ל"וידבר משה כן", ונראה שמשה חוטף רגליים קרות ואהרון ממלא את מקומו. לחז"ל לא היה נוח עם התנהגותו של משה, ולכן מסבירים שמשה לא היכה ביאור מפני שהיה "חייב טובה" ליאור עוד מימי התיבה שהצילה אותו. משה של מכת ברד למד לדבר ואף מחבר לעצמו טקסטים שלא היו מביישים את האל... פתאום האינטראקציה של משה עם האל אינה מסתכמת במונולוג חד-צדדי של הקב"ה אלא בפנייה של משה לעצירת הברד, כולל פרישת כפיים ונאום דרמטי. משה בדרך להפוך למנהיג הכריזמטי והנחוש של עם ישראל שיביא את התורה וינהיג אותם בדרך הקשה והמפרכת חזרה לארץ הקודש.

שבת שלום
יהודה זלצברג

בית מדרש

להזכירכם: אנחנו פותחים את בית המדרש. המפגש הראשון יתקיים ביום ראשון, 21 לחודש, בשעה 21:00, בבית משפחת דויטשמן, רחוב אשכול 20. המסלול שמתחיל ביום ראשון הוא מסלול א, לימוד של "שמונה פרקים" לרמב"ם, תוך שילוב מקורות נוספים. הספר "שמונה פרקים" הוא ההקדמה למסכת אבות שכתב הרמב"ם, כחלק מהפירוש שלו על המשנה. הוא נכתב בערבית בין השנים 1161–1168, ותורגם על ידי שמואל אבן תיבון (1150–1230) לעברית, באותה תקופה. יוסף קפאח תרגם אותו תרגום חדש (ויש טוענים מדוייק יותר) בשנים האחרונות. מסכת אבות היא מסכת לא-הלכתית, האוספת אימרות של חכמים מתקופת בית שני לגבי התנהגויות, ערכים, מוסר, והשקפה. למרות זאת, בהקדמה למסכת אבות, "שמונה פרקים", הרמב"ם אינו מתייחס לנושא זה כלל.

צוות בית מדרש

העמותה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשר

על הר גבוה עלי לך... (ישיעהו מ,ט)

ביום רביעי השבוע, ה שבט, יחול יום פטירתו של רבי יהודה אריה ליב אלטר מגור, בעל ה"שפת אמת". על דמותו המיוחדת כדי להרחיב אולי בפעם אחרת, אך רוב עיוננו השבוע יהיה על פי דברי השפת אמת על פרשת "וארא" (לפחות על פי הבנתי את דבריו).

פרשתינו מתחילה בעצם באמצע עניין. פרשת שמות מסתיימת בתלונתו של משה כלפי האל: "לָמָּה הִרְעִיתָה לָעַם הַזֶּה; לָמָּה זָה, שְׁלַחְתָּנִי. וּמָאָז בָּאתִי אֶל-פְּרֶעֶה, לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ, הִרַע לָעַם הַזֶּה; וְהִצַּל לֹא-הִצַּלְתָּ, אֶת-עַמְּךָ." והפרשה מסתיימת באמצע התשובה. פשרת וארא פותחת בהמשך דבריו של ה' אל משה (ואולי ניתן לומר אף עיקר דבריו): "וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים, אֶל-מֹשֶׁה; וַיֹּאמֶר אֵלָיו, אֲנִי ה'." וְאַתָּה אֶל-אַבְרָהָם אֶל-יִצְחָק וְאֶל-יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי; וְשָׁמִי ה', לֹא נִוְדַעְתִּי לָהֶם."

איך ה' עונה לטענות שמעלה משה? האם הוא גוער בו? שאלות אלו מתחזקות, על פי מדרש תנחומא (וארא, סימן א). לפי המדרש, הקב"ה מעניש את משה שלא ייכנס לארץ, בגלל האמירה הזו שלו "הִרַע לָעַם הַזֶּה". כלומר, החטא הגדול של משה הוא כאן. אבל מה החטא? האם לא צודק משה שמאז החל לדבר אל פרעה, נהיה רע וקשה יותר לעם ישראל?

הדברים עמוקים, אבל נביט אל קצה הקרחון: שיטת השפת אמת, (שיונקת מהקבלה, ומשותפת לכמה הוגים יהודים אחרים, כמו המהר"ל, הרב קוק, ועוד) היא שכל ההיסטוריה וכל התהליכים מכוונים אל המהלך הסופי, "הגאולה" אם תרצו. באופן רציונאלי זה חייב להיות כך, שהרי לא יכול להיות שאלוהים תכנן משהו ו"התפלג" לו. "הַאֲנִי אֶשְׁבֵּר וְלֹא אוֹלֵיד" (ישעיהו סו

ט, הפטרת ראש חודש הנקראת השבת). ההבנה הזו, היא העומדת ביסוד האמונה. המושג "שם השם" (כמו "קידוש השם") טומן בחובו את היסוד הזה. שם הויה, "אהיה אשר אהיה", הוא ההבנה שכל ההויה סדורה על פי סדר רציונאלי צודק (ראו עוד במדרש תנחומא שם). הקב"ה גוער במשה על שלא התעלה להבין זאת. על פי המדרש, אומר ה' למשה "כמה צרות וקשיים הבאתי על אברהם יצחק ויעקב" ("וְאַתָּה אֶל-אַבְרָהָם אֶל-יִצְחָק וְאֶל-יַעֲקֹב" - מלשון מורא), ובכל זאת הם לא איבדו מאמונתם, מההבנה שעתידי לצאת מהם עם, ושיש תכלית לכל התהליך. להם לא הייתי צריך להודיע את שמי. "וְשָׁמִי ה', לֹא נִוְדַעְתִּי לָהֶם". ואתה, משה, אני צריך להודיעך "אֲנִי ה'?" אני צריך ללמד אותך את האמונה הבסיסית? כדאי מאוד להרחיב בדברים במדרש ובשפת אמת.

רב אחד שהכרתי פעם אמר לי "היהדות היא דת האופטימיות. הייאוש הוא אויבה. הייאוש הוא ההודאה שאין מנהיג לבירה." אולי מפרשתינו אנו צריכים ללמוד שגם במחשכים הגדולים ביותר, גם במצבים שנראה לנו שלא ניתן לקום מהם, צריך לעלות על הר גבוה, לראות את הבשורה, להבין (ולהרגיש) שיש תכלית למפעל, שיש כיוון. והלוואי שנלמד להיות אופטימיים כבר בדברים הקטנים.

אריאל ידין

אב לתלמידה בגן קשת

העמותה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשת

הכרת תודה /טובה תחת טובה

אחד היסודות המרכזיים ביחסי אנוש וגם ביהדות הוא הכרת תודה . מובן שרצוי וחשוב לגמול, להחזיר טובה למי שהיטיב עמנו . כמחנכים אנו מצווים לחנך את ילדינו להעריך ולהוקיר את הסובב אותנו. הדבר חשוב עוד יותר כאשר מעניקים לנו ונותנים ועלינו להשיב בהתאם .

כמחנכת וכמורה למקרא "רותמת" אני את פרשת השבוע "וארא" לצורך חינוך לערך זה ומוכיחה דרכה כי ניתן ללמוד עד כמה גדולה וחשובה היא מידת "הכרת הטוב".

בשלושת המכות הראשונות הקדוש- ברוך- הוא מצווה למשה "אמור אל אהרן "

המכה הראשונה -מכת הדם "אמור אל אהרן קח מטך ונטה ירך על מימי מצריים .." פרק ז' פסוק 19 . המכה השנייה - מכת צפרדע "אמור אל אהרן נטה את ירך במטך על הנהרות , על היאורים ... והעל את הצפרדעים." - פרק ח' פסוק 1. והמכה השלישית מכת הכינים "אמור אל אהרן : נטה את מטך והך את עפר הארץ..." פרק ח' פסוק 12 .

את המכות הללו אין משה מכה אלא אהרון אחיו. וזאת מדוע ?

חכמינו זיכרונם לברכה מסבירים כי היאור הגן על משה כשהיה בתיבה והונח לתוכו, לפיכך לא הוכה היאור על ידי משה , לא במכת דם ולא במכת צפרדע כי לא יכול היה להיות כפוי טובה כלפיו כי הצילו

ממוות.

כמו כן, במכת הכינים משה לא יכול להכות את עפר הארץ כי עפר זה הגן עליו כאשר הרג את המצרי והטמינו בחול- בעפר .

מכאן אנו למדים שלהעריך ולהכיר תודה היא אחת המצוות החשובות בתורה ומתייחסת אפילו לעצמים דוממים כמו חול –עפר, וים. קל וחומר עלינו להכיר טובה ותודה ולהוקיר את בני האדם וליצור סביבנו אווירה של נתינה אוהבת תומכת ונעימה.

חגית יונה-שושן

מחנכת כיתה ג'

בבית ספר בן גוריון

	1	2	3	4
1. שם הפרשה.				
2. מולדתו.				
3. אחת מן האמהות.				
4. החזרת חפץ לבעליו: "השבת ___"				

ריבוע קסם

